

ЦІННІСТЬ ДОВІРИ У ФІЛОСОФІЇ ОСОБИСТІСНОЇ ТА СУСПІЛЬНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Здійснено аналіз аксіологічних детермінант довіри в процесах особистісної та суспільної самореалізації з урахуванням особливостей сучасного інформаційного суспільства та специфіки ціннісної динаміки постіндустріальної доби, звертаючи увагу на перехід до постматеріальних цінностей та посилення тенденцій "моди на самореалізацію". На основі методологічних засад гуманістично-екзистенційної філософії автор досліджує роль довіри в процесах самореалізації в контексті проблематики свободи, ідентичності, відповідальності, взаємозалежності тощо з урахуванням рівнів довіри до себе, до інших та до світу.

Із застосуванням концепту ціннісної емансипації розглядаються особливості становлення культури довіри та її значущості в процесі самореалізації суспільства. Обґрунтовується необхідність достатнього рівня громадянської активності, особистісного компетентнісного зростання, ліберальної недовіри для формування структур дієвого громадянського суспільства.

Ключові слова: довіра, самореалізація, ціннісна емансипація, свобода, відповідальність.

Сучасне суспільство з його тотальними кризами (екологічною, політичною, економічною, екзистенційною, довіри та безпеки тощо), перманентною незавершеністю, посиленою ризикованістю, стрімкістю та всепроникністю змін, потребує нових підходів до осмислення підстав буття та способів індивідуального і спільнотного самоздійснення у динамічному світі. Глобалізована та інформатизована сучасність демонструє нам певну "моду на самореалізацію" у професії та творчості, що змінюється відповідно до потреб суспільства та визначення ідентичності, відображаючи самореалізаційну динаміку навколо соціально- та індивідуально-ціннісних пріоритетів праці, заробітної плати, суспільної користі, престижу, майстерності, суспільного визнання, співвідношення вільного та робочого часу, хобі, можливостей для творчості та ін.. Відбуваються парадигмальні зміни в ціннісних пріоритетах особистості постіндустріальної доби, що відображено, зокрема, в різноманітних концепціях суспільства споживання та масовізації культури (Л. Мамфорд, Г. Маркузе, Ж. Елльюль, Ж. Бодрійяр та ін.), увиразнюючи питання модерної та постмодерної трансформації самореалізаційних чинників, цілей, механізмів, умов, небезпек тощо.

Загострення численних глобальних проблем та зростання маніпуляційних тенденцій у можливостях інформаційного суспільства надзвичайно актуалізує питання гуманізації та демократизації соціальних відносин в ціннісній перспективі цілісності смислотворення та гармонійності розвитку, таким чином сприяючи проблематизації довіри у непевному та складно передбачуваному соціальному середовищі. Подвійна природа самореалізації людини в аспекті її соціокультурної та індивідуально-особистісної зумовленості спричинює звернення до категорії довіри як

ціннісного підґрунтя соціальної взаємодії, що відображає стійкість міри самоцінності та самовизнання у співдіяльності з іншими.

Тому важливою є концептуалізація аксіологічних детермінант довіри в процесах особистісної та суспільної самореалізації в умовах сучасного постіндустріального суспільства.

Про зростання наукового інтересу до проблем самореалізації, зумовленого ціннісними змінами в потребах сучасного соціуму, свідчить поява значної кількості психологічних, філософських, соціологічних, педагогічних праць, у яких наголошується на значущості активності та творчості у процесах індивідуального та колективного самоздійснення. Як одна з вищих потреб у розвитку людини самореалізація як самоактуалізація розглядається в роботах представників гуманістичної психології, серед яких слід відзначити К. Роджерса, А. Маслоу, В. Франкла, Е. Фромма, Р. Мея, Г. Олпорта тощо. Самореалізація в її гуманістичному вимірі розглядається вченими як реалізація свого людського потенціалу на основі самоусвідомлення власної цінності та відкритості внутрішньому та зовнішньому досвіду, звертаючи увагу на сприятливі та несприятливі соціальні умови для стимуляції потреби у самореалізації.

Екзистенційні контексти самореалізації як вибору, пошуку смислу, свободи та відповідальності відображені у філософських концепціях А. Камю, Ж.-П. Сартра, М. Гайдеггера, М. Мамардашвілі та ін., наголошуючи на значущості свободи вибору як умови особистісного саморозвитку.

Серед відомих дослідників довіри в контексті проблем соціальної взаємодії слід відзначити Ф. Фукуяму, А. Селігмена, П. Штомпку, Н. Лумана, Е. Гідденса, Б. Барбера, Т. Ямагіші, П. Бурдьє, У. Бека та ін., які наголошують на проблематизації довіри саме в умовах динамічності, ризикованості, складності та рольової диференціації сучасного суспільства. Загалом довіра сприяє редукції соціальної складності, відображаючи соціально-позитивну стратегію дії типу "незважаючи на", яку Н. Луман називає відкритою стратегією з більшим колом перспектив [12]. Згідно з Ф. Фукуямою, саме наявний рівень довіри в суспільстві визначає економічний прогрес та успіх самореалізації суспільства, в якому економічне зростання є наслідком внутрішньої узгодженості, сильного громадянського суспільства та дієвості системи цінностей, заснованих на пріоритетах довіри та спонтанної соціалізованості [8].

Ціннісна складова довіри обумовлює своєрідне аксіоматичне кредо – довіри до себе, до інших, до світу. У соціокультурному контексті така позиція стає надбанням суспільного досвіду, реалізуючись у культурі довіри, коли цінність довіри виявляється у авансованому ставленні до іншого як гідного довіри, аж поки той не виявиться обманщиком. Протилежна, захисна позиція, представлена в культурі недовіри, передбачає упереджене ставлення до іншого як не вартого довіри, аж поки він не доведе власну надійність. Культура довіри може розглядатись як один з орієнтирів суспільного розвитку в сучасних умовах, причому саме вживання поняття "культура довіри" (термін, запропонований П. Штомпкою)

постає як довгострокова моральна стратегія реалізації відносин довіри та акцентує увагу на нормативному контексті дієвості довіри в соціумі, наявності умов застосування принципу довіри, враховуючи суспільний механізм породження довіри та її впровадження як на особистісному, так і на інституціональному рівнях [10]. Поширена в суспільстві культура довіри стає основою формування соціального капіталу, сприяючи завдяки активності небайдужих громадян утворенню добровільних асоціацій, невідзвітних державі.

Зазвичай стратегії самореалізації пов'язують з особистісним здійсненням власних можливостей завдяки персональним зусиллям у співтворчості з іншими та світом загалом. Але таке самоздійснення можливе лише за умови високого рівня довіри до себе як безумовної віри у власні сили зрозуміти та зреалізувати свій потенціал. Довіра до себе передбачає наявність певних особистісних властивостей, самоатрибуцій, які стають підґрунтям позитивної оцінки власних можливостей. Довіра до інших дотична до проблем самоідентичності, актуалізуючи постань Іншого як Свого, Нашого, Чужого, Ворожого, Стороннього тощо.

У психосоціальній теорії ідентичності Е. Еріксона довіра є першим соціальним досвідом у взаємодії з іншими людьми та самим собою. Досліджуючи психологічні механізми становлення ідентичності через інтроекцію та ідентифікацію, Е. Еріксон визначає дві базові умови ідентичності: власну totoжність та відчуття неперервності власного існування, причому особливою умовою ідентичності є визнання іншими цієї totoжності та неперервності. Першим "соціальним досвідом" людини на шляху формування ідентичності є саме досвід довіри, який позначає формування та закріплення відчуття прихильності з боку інших (зазвичай близьких) людей, що уможливорює процеси покладання на волю інших, таким чином відображаючи процес соціальної взаємообумовленості: базова довіра до інших стає умовою довіри до себе, забезпечуючи здатність до самостійності, впевненості, відкритості [11]. Звідси й походять основні специфічні властивості довіри: відчуття взаємозалежності, потреба у безпеці, наявність значущих інших, ризикованість тощо.

Ключовими умовами довіри до себе є також оптимістичність, комунікабельність, готовність приймати зміни, схильність до співробітництва, здатність брати на себе відповідальність тощо. Таким чином, довіра є базовою умовою здійснення себе як реалізації відкритості світу, екзистенційним підґрунтям духовних пошуків себе (можливо, як шляхи спасіння – спроби вирватись з буденного коловороту буття). Стратегії самореалізації є по суті ціннісно-прогностичною реалізацією довіри до себе в процесі здійснення та ініціації активності та вибору себе.

У гуманістичній психології самореалізація трактується як самоактуалізація, під якою розуміється знаходження шляхів відповідності до власної природи, досягнення вершин особистісного потенціалу через аутоініційовану та вмотивовану реалізацію творчої активності та оптимістичну відкритість світу. Відмінною ознакою цього підходу є трактування са-

морезалізації як вільного вибору себе, поштовхом до чого може бути не нав'язування чужих, зовнішніх пріоритетів, а створення умов для творчого саморозвитку та продуктивної активності.

Згідно з К. Роджерсом, у найширшому розумінні самоактуалізація є проявом глибинної творчої тенденції до актуалізації, що виявляється у здатності до самоперетворення, створення нових, більш духовних еволюційних напрямків становлення людини [5]. Ключове місце довіри в самоактуалізаційних тенденціях обумовлене людською потребою у інших – у позитивній увазі з боку інших та позитивному ставленні до себе, що сприяє формуванню повноцінної особистості. Так звана організмична довіра, трактована як особистісно розвинена здатність покладатись на власні почуття та переживання для прийняття важливих рішень, стає фундаментальною основою самореалізації як відповідальної та впевненої вибудови себе.

В аспекті внутрішньої потреби в самовдосконаленні як упевненості в собі та довіри до власних здібностей розглядає самоактуалізацію один з найвідоміших її дослідників А. Маслоу, який наголошує на трактовці самоактуалізації в динамічному екзистенційному контексті – як наявної можливості звільнення людини від дефіциту проблем зростання та здатності не лише звернутись до розв'язання граничних людських проблем, а й спроможності їх розв'язати [4]. Таке розуміння само актуалізації, по суті, являє собою зростання особистісної довіри до власних можливостей та екзистенційних здібностей вибору життєвих цілей та знаходження шляхів їх досягнення. Довіра до себе, таким чином, сприяє налагодженню зв'язків зі світом та забезпечує формування переконаності у наявності власних сил подолати труднощі та не уникати їх. Подібний погляд демонструє вирішення дилеми потреби в безпеці як базальної умови довіри та властивої розвитку необхідності ризикувати. Довіра до себе як упевненість у власних силах уможливорює більш високий рівень потреб зростання як готовності ризикувати та відкритості новому досвіду, на протизагу потребам захисту, що спираються на довіру як очікування безпеки та надійності.

Зважаючи на системні маніпулятивні можливості сучасного інформаційного суспільстві, особливий інтерес викликає питання ініціативі та спрямованості процесу самореалізації. Цьому контексті доречним виявляється здійснений Е. Шостромом аналіз небезпек та переваг довіри як можливостей керованого впливу. Досліджуючи специфіку самоактуалізованої та маніпулятивної поведінки, учений визнає стратегії недовіри до себе самообмежувальними, оскільки вони викликають недовіру до оточення, посиленого контролю поведінки інших та власної, блокуючи прояв щирих почуттів та їх самопереживання, а також призводять до формування орієнтованості на обставини, а не на власні потреби та переживання [9]. Крім того, довіра до себе є умовою здорової критичності та достатньої міри недовіри до недостовірної та відверто маніпулятивної інформації. Досить ефективним способом підтримки дієвості демократії є так звана "ліберальна недовіра" у формі спрямованої на кон-

троль владних інституцій громадянської активності, демонструючи наявність розвинутого громадянського суспільства, на відміну від ізольованих та атомізованих індивідів, підданих маніпулятивній ідеологічній обробці, саме інститути громадянського суспільства спроможні формувати мережі міцних груп активних громадян, що контролюватимуть владу.

На взаємозв'язку рушійних сил самореалізації з прагненням до визначення сенсу життя, свободи волі та відповідальності у взаємодії з іншими наголошує В. Франкл, який розглядає прагнення до сенсу життя як природжену мотиваційну тенденцію знаходження себе через відкриття сенсів ціннісного буття у творчості, почуттях та ставленні [7]. Основою самоздійснення є забування себе та спрямованість на іншого, оскільки самореалізація пов'язується вченим з феноменом самотрансценденції людського існування, людське буття завжди зорієнтоване назовні на дещо, на щось чи на когось, на смисл, який необхідно здійснити. Людина здійснює себе в служінні справі чи любові до іншої людини, і чим більше віддається, тим більше виявляється людиною, стає самою собою.

Загалом у контексті особистісного розвитку довіра є важливою складовою життєвизначальних відносин людини, демонструючи взаємопроникнення смислів особистісного та соціального становлення. Згідно з М. Мамардашвілі, людина одночасно звернена і до світу, і до себе, тому довіра до світу та до інших щільно пов'язана з довірою до себе. Розуміння себе як мистецтво породження та утримання смислів є постійно витворюваним особистісним станом співпричетності з буттям, що й визначає унікальність кожної людини. Ситуація співвіднесення емпіричної реальності з буттям є подією когнітивних практик самоутвердження особистості як трансцендування в глибини буття, буття примушує людину бути самою собою, обумовлюючи свободу та творчість [2, с. 91].

Самореалізація, за логікою М. Мамардашвілі, пов'язана з постійним пошуком себе, пошуком власних, аутентичних думок, переживань та почуттів, постаючи внутрішнім актом загостреного відчуття усвідомлення себе. І в цьому і полягає найбільша цінність – в смислі внутрішнього акту бажання жити у самовизначенні. Найбільш типова ситуація, за М. Мамардашвілі, – незнання самого себе та свого дійсного стану, а відтак, головне завдання самореалізації – пізнати своє власне становище, реалізувати себе у всьому розмаїтті бажань та вражень від буття [3]. Самореалізація є, таким чином, шляхом наближення до себе, живий досвід історії власної думки як самодорослішання, що по суті виявляється досвідом реалізації довіри до себе як цілісної вільної особистості, здатної породити істину, тобто виявити, що є насправді, надати смисли розрізненим частинам.

Ситуація вибору тут постає стимулом та своєрідним викликом для перевірки особистісної здатності прийняти відповідальність за вчинок, реалізуючи свою свободу. Надзвичайно влучним є розуміння свободи в аспекті довіри як необхідного визнання самості, як вільного вибору себе в можливості діяти "як велить сумління". Згідно з М. Мамардашвілі, сво-

бода – це феномен, який є там, де немає ніякого вибору. Свобода – це дещо таке, що в собі самому містить необхідність, що є необхідністю самого себе. Продовжуючи логіку М. Мамардашвілі, визначимо довіру до себе як умову набуття людиною підстав для стійкості в надзвичайно мінливому світі. Утвердження, зрощення в собі людини і є, по суті, самореалізацією, зінтерпретованою як здійснення власних позитивних можливостей, прояв творчих задумів, розкриття здібностей та внутрішнього потенціалу в процесі самовитворення.

Самореалізаційна динаміка передбачає також і процеси самоактуалізації, але якщо концепт самоактуалізації ілюструє процесуально-діяльнісну складову особистісного зростання, то концепт самореалізації передбачає раціональне осмислення власного потенціалу, аргументоване визнання себе як здатного до втілення визначених цілей, відображаючи зростання особистісної довіри до власної досконалості та до таких інтерпретацій себе. Таким чином, ціннісне підґрунтя довіри до себе як визначення вищих смислів власного існування зумовлює спрямованість до визнання особистісної значущості, екзистенційної відкритості, спроможності визначати цілі та знаходити шляхи їх досягнення. Загалом довіра до себе як визнання значущості власної суб'єктивності можлива завдяки ціннісно усвідомленим "трьом китам" особистісного розвитку – свободи, творчості, відповідальності, що постають актуальними орієнтирами у формуванні нових імперативів сучасності.

Ґрунтовне дослідження ціннісної динаміки постмодерної доби, започатковане Р. Інглхартом у масштабному проєкті "Всесвітній огляд цінностей", ілюструє поступовий перехід від пріоритетів матеріалістичних цінностей, з їх наголосом на економічній та фізичній безпеці, до цінностей постматеріальних, коли на перший план виходять саме цінності самореалізації та якості життя – довіри, відповідальності, турботи про природу, відкритості до змін тощо [1]. Окрім того, ціннісний профіль сучасності загалом вимальовується залежно від тривалості та рівня економічного розвитку країни: цінності виживання переважають в бідних країнах, цінності самореалізації – в високорозвинених. Таким чином, успішна індивідуальна самореалізація стає однією з суттєвих умов суспільної самореалізації за рахунок посилення дієвості громадянського суспільства та наявності потужного соціального капіталу. Ознакою сучасності стає так звана "мода на самореалізацію", що визначає трансформацію гендерних, вікових, національних реалізацій тощо.

Отже, у сучасному світі все більш затребуваними стають гармонійно розвинені особистості зі значним творчим потенціалом, здатні до активної та відповідальної співдіяльності з іншими. У зв'язку з комунікативним та антропологічним поворотом у сучасній філософії на перший план виходять проблеми можливостей людини трансцендувати себе, визначити особистісний потенціал самореалізації у комунікації з іншими, відображаючи рефлексивний, творчий, прогностичний, діалогічний, екзистенційний, феноменологічний аспекти ставлення до самої себе, самороз-

виту та самовизначення. Екзистенційний ракурс ціннісного підґрунтя довіри в життєвих стратегіях особистісної самореалізації визначає детермінанти свободи, толерантності до невизначеності, відкритості новому досвіду, життєвої активності, особистісного визнання, прагнення до вдосконалення тощо. Громадянська активність як один із проявів самореалізації дозволяє не лише помічати та розуміти недосконалості суспільства, а й всебічно сприяти виправленню цих недосконалостей та недопущенню проявів елементів руйнації суспільства (корупції, злочинності, зловживання владою та ін.). Таким чином формується культура довіри, що передбачає накопичення соціальних взаємин, кодифікованих в правила на основі позитивного досвіду довіри та соціальної надійності, ілюструючи поведінкову динаміку від позицій некритичного "робити як усі" до позиції усвідомленого "робити як слід". Громадянська активність

Аксіологічна концептуалізація довіри в процесах суспільної самореалізації передбачає розкриття положень "довіри як цінності" та "цінності довіри", актуалізуючи аналіз критеріїв нормативної значущості та прогнозованої надійності, а також окреслення соціокультурної обумовленості довіри. Як імперативне відношення в аспекті вірності обіцянкам та зобов'язань дотримання певного нормативного рівня взаємності довіра має внутрішню цінність, оскільки ініціює прояви доброї волі щодо бажаних орієнтирів порядності, чесності, компетентності, відповідальності тощо. Ціннісно-нормативна природа довіри визначає силу соціальної потреби розповсюдження неформальних настанов соціально схваленої поведінки, прийнятність та тиражованість якої на макрорівні визначається концептом "культури довіри", що загалом відображає процес не стільки кількісної, скільки якісної ціннісної зміни, що може бути концептуалізовано в аспекті ціннісної емансипації як вільного вибору нових ціннісних настанов та розумового виокремлення зі спільноти іншої системи цінностей, що є надзвичайно актуальним для сучасної України.

Дієве демократичне перебудування суспільства уможливорюється переважно не адміністративним реформуванням, а інвестиціями у виховання почуття особистої та національної гідності, професійної компетентності, відповідальності, мужності громадянської активності, готовності ризикувати, взаємного виконання зобов'язань, що, реалізоване у відносинах, стає інтегративним підґрунтям соціального капіталу.

Про радикальні зміни у формах соціальної взаємодії в сучасному світі говорить П. Розанвалон, здійснюючи детальний аналіз трансформації демократичної легітимності. На основі зростання потреби у різноспрямованій особистісній самореалізації на зміну розповсюдженій у промисловому капіталізмі *економіці загальності* приходять *економіка окремоті*, що демонструє комплексні суспільні зміни у різноманітних сферах – споживання, виробництва, організації праці та ін. [6, с. 82]. Такі процеси, по суті, виявляються ціннісною емансипацією особистості, визначаючи специфіку взаємодії із соціальним середовищем у термінах

вимоги та потреби в якості, унікальності, автономності, ініціативності, можливості вибору, визнання індивідуальності. Жорсткий контроль змінюється системою координації, об'єднанням різних ідентичностей та гнучкою кооперацією, а вимогу механічного статичного виконання вказівок заступає вміння швидкої адаптації до змін, потреба діяти по-новому, вправне розв'язання проблем та адекватні реакції на непередбачуване. Посиленню потреби як особистісної, так і суспільної самореалізації сприяє і трансформація системи формування робочих місць, коли на зміну однорідному поняттю "кваліфікації" приходять поняття "компетентності", що значно розширює горизонти як індивідуальних можливостей, професійного та особистого зростання, так і соціальних взаємодій, що трансформувались у "нові способи утворення соціальної сфери", "інші форми існування суспільного", результатом чого стає поява небаченого досі типу зв'язку індивідів з інститутами [6, с. 84]. Змінюються також і форми солідарності та інтеграції, що виходять за межі фіксованих колективних угод та уніфікованих вимог, стимулюючи прояви компетентнісного зростання як аспекту самореалізації.

Таким чином, ціннісна емансипація особистого визнання та відповідальності за власне життя стає однією з умов ціннісної емансипації соціуму та держави, що передбачає формування структур громадянського суспільства (як суспільства узгодженого втілення економіки окремоті) та правової держави, в яких, за влучним висловом П. Розанвалона, "здійснення прав стає невід'ємним від оцінки поведінки" [6, с. 86].

Отже, довіра в контексті самореалізації постає духовним орієнтиром та ціннісним критерієм, що вказує не стільки на зростаючу ефективність, спокуси та вигоди, скільки на утвердження переваги загальнолюдських цінностей, відчуття надійності та безпечності світу, який стає все більш загрозливим, нестримним та динамічним. Саме процеси взаємозалежності сучасного світу спричинюють нагальну потребу у формуванні вимог співвідповідальності та взаємної довіри, що постають основою нових імперативів сучасності. Окрім того, довіра дозволяє виявити нові горизонти в розумінні сутності людини у взаємозв'язку та взаємозалежності з іншими людьми, що особливо актуалізується в контексті ціннісної динаміки сучасності, яка виявляє чітку взаємозалежність суспільної та особистісної самореалізації.

Таким чином, у руслі гуманістично-екзистенційної філософії самореалізація постає як вільний вибір себе шляхом пізнання своєї власної сутності та дієвої активності по самостворенню, фундаментальною умовою чого постає довіра до себе у співпричетності довірі до інших та світу. Самореалізація виявляється творчим актом перетворення потенційного для-себе-буття у конструктивно-сутнісне буття-із-вільним-пізнанням-собою, актуалізуючи народження думки про самого себе як ключову подію буття в наявному соціокультурному просторі. Процес самореалізації, таким чином, глибоко пов'язаний з розмаїттям ауто-

визначальних процесів, підвалинами яких є довіра до себе як одночасно реалізація вищої потреби в самовдосконаленні та фіксація активного саморозгортання смислів – самопізнання, самоцінності, самовизнання, самоприйняття, самовитворення тощо.

Список використаних джерел:

1. Инглхарт Р. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития / Р. Инглхарт, К. Вельцель. – М. : Новое издательство, 2011. – 464 с.
2. Мамардашвили М. Мой опыт нетипичен / М. Мамардашвили. – СПб. : Азбука, 2000. – 400 с.
3. Мамардашвили М. Психологическая топология пути. М. Пруст "В поисках утраченного времени" / М. Мамардашвили. – СПб. : РХГИ, 1997. – 571 с.
4. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб. : Питер, 2008. – 352 с.
5. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К. Роджерс. – М. : Прогресс, 1994. – 480 с.
6. Розанвалон П. Демократична легітимність. Безсторонність, рефлексивність, наближеність / П. Розанвалон. – К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2009. – 287 с.
7. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / В. Франкл. – Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 160 с.
8. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Ф. Фукуяма. – М. : АСТ – Эрмак, 2004. – 730 с.
9. Шостром Э. Человек-манипулятор. Внутреннее путешествие от манипуляции к актуализации / Э. Шостром. – К. : PSYLIB, 2003. – 82 с.
10. Штомпка П. Доверие – основа общества / П. Штомпка. – М. : Логос, 2012. – 440 с.
11. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Э. Эриксон. – М. : Флинта, 2006. – 342 с.
12. Luhmann N. Vertrauen: Ein Mechanismus der Reduktion sozialer Komplexität / N. Luhmann. – Stuttgart : Lucius & Lucius, 2000. – 140 p.

Надійшла до редколегії 15.01.17

О. Н. Кожемякина

ЦЕННОСТЬ ДОВЕРИЯ В ФИЛОСОФИИ ЛИЧНОСТНОЙ И ОБЩЕСТВЕННОЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ

Анализируются аксиологические детерминанты доверия в процессах личностной и общественной самореализации с учетом особенностей современного информационного общества и специфики ценностной динамики постиндустриальной эпохи, обращая внимание на переход к постматериальным ценностям и усиление тенденций "моды на самореализацию". На основе методологических принципов гуманистически-экзистенциальной философии автор исследует роль доверия в процессах самореализации в контексте проблематики свободы, идентичности, ответственности, взаимозависимости и т.п. с учетом уровней доверия к себе, к другим и к миру.

С применением концепта ценностной эмансипации рассматриваются особенности становления культуры доверия и ее значимости в процессе самореализации общества. Обосновывается необходимость достаточного уровня гражданской активности, личностного компетентностного роста, либерального недоверия для формирования структур эффективного гражданского общества.

Ключевые слова: доверие, самореализация, ценностная эмансипация, свобода, ответственность.

O. M. Kozhemiakina

THE VALUE OF TRUST IN THE PHILOSOPHY OF PERSONAL AND SOCIAL SELF-FULFILLMENT

Conducted the analysis of the axiological determinants of trust in the process of personal and social self-fulfillment taking into account special aspects of modern information society and the specificity of the dynamics of the value of post-industrial era, paying attention at the transition to post-material values and strengthening trends "fashion for self-fulfillment." Based on the methodological principles of humanistic-existential philosophy, the author explores the role of trust in the process of self-fulfillment in the context of problematic of freedom, identity, responsibility, interdependence taking into account the level of trust in ourselves, in others and in the world. It is said that the strategy of self-fulfillment is essentially a value-prognostic realization of trust in ourselves in the process of initiation and realization of activity, openness and free choice of yourself. It is noted that valuable background of trust in ourselves as a definition of higher meaning of our own existence determines the orientation of the recognition of personal importance, existential openness, ability to define goals and find ways to achieve them.

Applying the concept of value emancipation, features of foundation of a culture of trust and its importance in the process of self-fulfillment of society are contemplated. The necessity of a sufficient level of civic engagement, personal competence growth, liberal distrust for the formation of effective institutions of civil society is grounded.

Key words: trust, self-fulfillment, value emancipation, freedom, responsibility.